

Green Deal Groene Groei van VNO-NCW, MKB-Nederland, LTO Nederland, Stichting Natuur & Milieu, Stichting Natuur- en Milieufederaties, MVO-Nederland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, allen handelend als bestuursorgaan, hierna te noemen: de Rijksoverheid;
2. VNO-NCW, MKB Nederland en LTO Nederland, hierna te noemen bedrijfsleven;
3. Stichting Natuur & Milieu, Stichting Natuur- en Milieufederaties, hierna te noemen milieuorganisaties;
4. MVO Nederland.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

- a. Partijen beogen door middel van 'green deals' tussen de samenleving en de Rijksoverheid gezamenlijk uitvoering te geven aan een Groene Groei Deal. Daarin wordt voortvarende verduurzaming verenigd met structurele economische groei door de motor voor die ontwikkeling - ondernemerschap en innovatie - de ruimte en mogelijkheden te bieden om duurzaamheidskansen te verzilveren.
- b. Op basis van het in 2007 tussen Partijen gesloten Duurzaamheidsakkoord en de sectorakkoorden draagt het bedrijfsleven bij aan het realiseren van de energie- en klimaatdoelen voor 2020. Met de Groene Groei Deal wordt aan deze samenwerking een nieuw hoofdstuk toegevoegd. De gezamenlijke overtuiging is dat veel meer kan worden bereikt wanneer echt wordt ingezet op de vernieuwingskracht van het bedrijfsleven. Met faciliterende publiekprivate samenwerking kan verduurzaming zo 'bottom up' worden versneld en verbreed. Nederland kan hiervan economisch profiteren, ook op de internationale markten. Groen en Groei gaan zo hand in hand samen.
- c. Continuïteit in het overheidsbeleid en publiekprivate samenwerking is cruciaal voor verdere verduurzaming. Deze Groene Groei Deal zal daarom aansluiten en voortbouwen op bestaand beleid en bestaande afspraken, in het bijzonder:
 - Het Duurzaamheidsakkoord dat in 2007 tussen Partijen is gesloten en in sectorale akkoorden is uitgewerkt (voor de gebouwde omgeving, de industrie, de energiesector, veehouderij, agrofood sectoren, mobiliteit en transport). Bij het mkb zal de advisering door het Energiecentrum omgezet worden naar de Green Deal MKB Projecten. Hierbij zegt MKB Nederland toe om tot 2013 bij tenminste 480 bedrijven 20% energiebesparing en bij 20 bedrijven een vergroening van de energievoorziening te realiseren. Bij de energiesector kan het akkoord een vervolg krijgen met een green deal.
 - Het Plan van Aanpak Energiebesparing in de Gebouwde Omgeving waarin het overheidsbeleid ten aanzien van energiebesparing in de gebouwde omgeving voor de komende jaren uiteen is gezet.
 - De Intentieverklaring Platform Biodiversiteit en bedrijfsleven van VNO-NCW MKB Nederland, LTO Nederland en IUCN Nederland.
- d. De resultaten van deze Groene Groei Deal zullen een belangrijke bijdrage leveren aan de milieumambities van de Rijksoverheid, zoals het stimuleren van energiebesparing en het realiseren van de doelstelling om de broeikasgassen in 2020 in Nederland met 20% te verminderen ten opzichte van 1990.

- e. De bestaande afspraken over de verduurzaming zullen versterkt worden door aan te sluiten op het topsectorenbeleid en meer focus te leggen op ondernemerschap, innovatie en economische kansen.
- f. Deze afspraken over innovatie en verduurzaming zullen mede op lokaal en regionaal niveau worden verzilverd. De Rijksoverheid zet hierop in via de lokale klimaatagenda, waar succesvolle projecten navolging krijgen via een breed netwerk van gemeenten, waterschappen en provincies. Samen met bedrijfsleven en overheden zullen de milieuorganisaties een bijdrage leveren om kansrijke initiatieven te helpen realiseren. Milieuorganisaties beoordelen de impact van green deal initiatieven op de kwaliteit van de leefomgeving, beschikken over kennis van lokale situaties, sporen aan tot innovatie en duurzaamheid en werken samen met individuele bedrijven en belangenorganisaties.
- g. De Groene Groei Deal bestaat uit de volgende hoofdstukken:
 - I. Concrete duurzaamheidsinitiatieven verzilveren
 Het gaat er allereerst om concrete duurzaamheidsinitiatieven en –innovaties van ondernemers te verzilveren door barrières op het gebied van wet- en regelgeving, kennis en financiering weg te nemen. Partijen maken hierover afspraken zodat de initiatieven die moeilijk of niet van de grond komen nu ruim baan krijgen en een brede doorwerking kunnen krijgen in de gehele economie. Afspraken kunnen betrekking hebben op energie, grondstoffen, water en mobiliteit. Dit is een overkoepelende deal met het gehele bedrijfsleven, concrete initiatieven worden verder uitgewerkt in afzonderlijke deals. De geïnventariseerde projecten in de afzonderlijke deals zijn potentieel rendabel, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. Daarnaast kunnen de resultaten van deze projecten toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten waardoor de reikwijdte van deze Groene Groei Deal wordt vergroot.
 - II. Duurzame innovatie impuls
 Innovatie met een focus op groene groei is onontbeerlijk om de aanwas van rendabele duurzaamheidsinitiatieven op gang te houden en economische kansen te benutten. Dergelijke innovatieprojecten zijn vaak onzeker en niet altijd direct rendabel en hebben naast een investering door bedrijven ook financiële ondersteuning nodig van de overheid. Het gaat hierbij om de gehele keten van kennisontwikkeling tot toepassing, proeftuinen en demonstratieprojecten en de stappen daarna die nodig zijn om een product commercieel op de markt te krijgen. Goede voorbeelden zijn de ontwikkeling van slimme en decentrale energiesystemen, de biobased economy, de verdere ontwikkeling van clean tech, recycling van grondstoffen, procesintensificatie, verschillende vormen van duurzame energieopwekking, nieuwe toepassingen voor energiebesparing in gebouwde omgeving of industrie. In het kader van de meerjarenafspraken worden door diverse sectoren routekaarten opgesteld om op lange termijn structureel te verduurzamen en economische kansen te benutten. Om vaart te maken met het uitvoeren van routekaarten door de verschillende sectoren is samenwerking met de Rijksoverheid van groot belang. Met een aanpak via onder andere het opstellen en uitvoeren van routekaarten wordt nauw aangesloten op het topsectorenbeleid.
 - III. Inspireren en stimuleren van de gehele markt
 De duurzaamheidsinitiatieven en innovaties zullen als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten en structurele barrières wegnemen. Echter, de praktijk is dat in bepaalde gevallen succesvol afgeronde rendabele duurzaamheidsinitiatieven niet automatisch leiden tot een brede toepassing ervan door gebruikers in de hele markt, terwijl dit voor het realiseren van een duurzame economie wel nodig is. In die situatie zullen Partijen samen bezien welke structurele maatregelen kunnen worden ingezet. Zo draagt de Groene Groei Deal bij aan continue verduurzaming bedrijfslevenbreed. Daarbij is evenzeer van belang dat bedrijven transparant zijn naar de samenleving over hun afwegingen en resultaten op het gebied van people, planet en profit en hierover in dialoog

zijn met belanghebbenden: zoals burgers, klanten, medewerkers, leveranciers en aandeelhouders.

- IV. Duurzaam en innovatiegericht inkopen door de Rijksoverheid
Naast de verduurzaming door private marktpartijen, is verduurzaming door de overheid zelf cruciaal. Alle overheden samen kopen per jaar voor meer dan 60 miljard euro in en willen met deze omvangrijke marktpositie een impuls geven aan vernieuwende bestaande oplossingen of daar nog een stap verder in gaan en in een rol als lead customer duurzame ontwikkeling bevorderen. Dit doen ze onder andere door bij de inkoop procescriteria en productgerichte doelcriteria te stellen en daarbij zoveel mogelijk functioneel te specificeren, afspraken te maken in dialoog met bedrijven over innovatie van de productketen, diensten en werken, duurzame innovatie te stimuleren (en bijvoorbeeld te laten ontwikkelen via SBIR) en aandacht te besteden aan de sociale voorwaarden.
- V. Duurzaamheid als internationale kans
Ondanks de economische crisis ontwikkelt de wereldmarkt voor groene producten zich in een hoog tempo. Dit biedt kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven en het versterken van de Nederlandse economie indien daar accuraat en tijdig op wordt ingespeeld. Partijen zullen bezien hoe deze kansen beter kunnen worden benut. Daarbij wordt ook ingegaan op economische diplomatie, de toevoer en het gebruik van grondstoffen en de internationale problematiek rond biodiversiteit.

De Groene Groei Green Deal tussen partijen bestaat uit de volgende afspraken:

1: Concrete duurzaamheidsinitiatieven verzilveren

1. Partijen willen laten zien dat verduurzaming van de economie niet alleen van belang is voor 2020 of daarna. Kansen moeten al vandaag en morgen zoveel mogelijk worden benut. Bedrijven die op zich rendabele duurzaamheidsprojecten willen realiseren, maar nog tegen barrières aanlopen (wetgeving, vergunningen, kennis, financiering, organiserend vermogen) worden daarbij actief geholpen. De Rijksoverheid zal binnen haar mogelijkheden deze barrières wegnemen, in samenwerking met de betrokken bedrijven en sectoren. Het ministerie van EL&I informeert de Tweede Kamer over de eerste ronde concrete deals die worden afgesloten tegelijk met deze overkoepelende Groene Groei Deal. Bijlage I bevat de huidige lijst met concrete nieuwe duurzaamheidsinitiatieven van bedrijven en sectoren, aanvullend op de eerder gemaakte afspraken in het kader van het Duurzaamheidsakkoord en de sectorakkoorden.
2. De Rijksoverheid zal concrete green deals blijven afsluiten met het bedrijfsleven en andere partijen in de samenleving en wil brede toepasbaarheid daarvan bevorderen. Daarom richten Partijen een Groene Groei Board op. De Groene Groei Board heeft de volgende taken:
 - a. afgesloten green deals monitoren en bij vertragingen en/of belemmeringen in de voortgang een versnelling bevorderen.
 - b. nieuwe duurzaamheidsinitiatieven bevorderen en deze initiatieven te beoordelen als mogelijke nieuwe deal zodat een structurele beweging in de totale markt op gang komt en blijft.
 - c. als loket en vraagbaak fungeren voor bedrijven of andere organisaties die een green deal willen ontwikkelen en/of afsluiten.
 - d. brede toepasbaarheid bevorderen door de voortgang van en ervaringen met de duurzaamheidsinitiatieven te evalueren en te bezien of structurele maatregelen nodig zijn voor de verbreding van toepassingen en het wegnemen van belemmeringen.
 - e. groepen en partijen uit de samenleving betrekken bij haar werkzaamheden en de duurzaamheidsinitiatieven. Het is aan de Board om hier vorm en inhoud aan te geven.
3. Deze Groene Groei Deal tast de afgesproken governance structuur van de sectorale deelakkoorden van het Duurzaamheidsakkoord niet aan. Omdat de Groene Groei Deal en het Duurzaamheidsakkoord in elkaars verlengde liggen kunnen sectoren desgewenst gerezen knelpunten bij de uitvoering van sectorakkoorden bij de Board signaleren.

4. De Groene Groei Board wordt opgericht door de Partijen en krijgt een onafhankelijke gezaghebbende voorzitter en leden die zullen bestaan uit vertegenwoordigers van genoemde oprichters, zoveel mogelijk uit de ondernemingspraktijk, aangevuld met vertegenwoordigers van regionale overheden.
5. Er zijn duurzaamheidsinitiatieven die wel rendabel zijn en dicht bij de markt zitten, maar nog relatief veel risico's kennen, te kleinschalig zijn of door andere redenen niet goed gefinancierd worden in de huidige kapitaalmarkt. Partijen onderschrijven de wens en noodzaak van maatregelen die ertoe leiden dat deze initiatieven wel van de grond kunnen komen. Partijen spreken daarom de volgende stappen af:
 - a. De individuele green deals bevatten diverse financiële initiatieven, waaronder de afspraken met Holland Financial Centre en Rabobank over een "Groene Investeringsmaatschappij" en de oprichting van een Green Finance Lab in Amsterdam. Daarnaast zullen concrete projecten in de green deals die in eerste instantie niet gefinancierd konden worden, geholpen worden om toch financiering te kunnen krijgen.
 - b. De Rijksoverheid heeft reeds aangekondigd op basis van de adviezen van het Topteam Energie instrumentarium te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is de R&D-af trek faciliteit. Initiatieven uit de green deals die goed binnen de topsectoren aanpak passen komen hiervoor in principe in aanmerking. Daarnaast worden door de verschillende provincies fondsen opgezet. De ontwikkeling van het generieke Innovatiefonds MKB+ en de provinciale en regionale fondsinitiatieven worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Dit zal leiden tot efficiëntere inzet van middelen en duidelijkheid voor ondernemers.
 - c. Partijen zullen op korte termijn een onderzoek initiëren naar de vraag in hoeverre de financiering van rendabele duurzaamheidsinitiatieven kan worden ondersteund door aanpassing van het huidige fiscale milieu- en energie investerings- en stimuleringsinstrumentarium, en dit beter te laten aansluiten op de behoeften van de markt. Hierbij zal onder meer de samenhang met de fiscale faciliteit Groen Beleggen en de Regeling Groenprojecten 2010 worden betrokken. Het instrumentarium wordt mede beoordeeld op de kosteneffectieve bijdrage aan de energie- en klimaatdoelstellingen.
 - d. De resultaten van het onder 5 (c) genoemde onderzoek komen in het vroege voorjaar van 2012 beschikbaar.
6. Partijen erkennen dat Energie Service Companies een belangrijke rol kunnen spelen bij energiebesparing in de gebouwde omgeving en industrie. Partijen spannen zich in om de condities te creëren waarin de goed werkende markt voor Energie Service Companies kan ontstaan. De stappen genoemd onder 5(a), 5(b) en 5(c) zullen ook de ontwikkeling van energiedienstverlening moeten stimuleren. De toegang tot financiering is cruciaal voor bedrijven die als dienstverlening bij derden investeren in energiebesparing en decentrale duurzame energie.
7. Partijen spreken af uiterlijk in het voorjaar van 2012 te komen met een gezamenlijk plan voor grootschalige aanpak van energiebesparing in de gebouwde omgeving. Daarbij zal de relatie worden gelegd met de afspraken in de convenanten voor energiebesparing in de gebouwde omgeving, en de mogelijke herijking hiervan die hieraan voorafgaand kan plaatsvinden. Eveneens zullen daarbij de eerste ervaringen met de zogeheten Blok-voor-blok-aanpak worden meegenomen. Partijen erkennen dat een goede marktwaardering van de energie-efficiëntie van gebouwen en woningen cruciaal is, mede door labelling van de energieprestatie. Mede daarop kunnen nieuwe financieringsmethoden overwogen worden, zodat rendabele investeringen in energiebesparing in de gebouwde omgeving een impuls krijgen.

2: Duurzame innovatie impuls

8. In het kader van de meerjarenaafspraken energie-efficiency werken meer dan 15 sectoren uit de grote en middelgrote industrie aan een visie om in 2030 een efficiencyverbetering van 50% te realiseren. Bijlage II geeft aan om welke routekaarten het gaat, en wanneer verwacht wordt dat deze gereed zijn. Partijen erkennen dat de ontwikkeling en doorvoering van doorbraaktechnologieën en een omslag in de opzet van productie, processen en samenwerking tussen ketens noodzakelijk zijn om deze ambitieuze doelen te kunnen realiseren. Op basis van deze sectorale routekaarten bevorderen partijen dat er afspraken gemaakt worden die de concrete uitvoering van deze Routekaarten mogelijk maakt. Partijen streven ernaar dat in 2012 een substantieel deel van de Routekaarten zo een direct vervolg krijgt, door wederkerige afspraken tussen de betreffende sector en de Rijksoverheid. Voor de resterende sectoren zal in de eerste helft van 2013 ook deze mogelijkheid bestaan. De Rijksoverheid zal zich inspinnen om de uitvoering van de routekaarten door bedrijven en sectoren waar nodig en mogelijk te faciliteren.
9. Innovatietrajecten die voortkomen uit de routekaarten kunnen niet altijd alleen vanuit de markt bekostigd worden, maar vereisen ook een medewerking van de overheid. De aanwending van middelen zal aansluiten bij de innovatieaanpak die voortkomt uit het topsectorenbeleid. In eerste instantie zullen de overheidsmiddelen ten behoeve van de topsectoren mede benut worden voor de innovaties die nodig zijn voor de verduurzaming van de economie.
10. Partijen erkennen dat concurrerende energiekosten voor energie-intensieve bedrijven van groot belang zijn voor hun concurrentiepositie op de Europese en internationale markt en hun mogelijkheden om in Nederland te blijven investeren in duurzaamheid. Partijen erkennen dat zowel CO₂-reductie, energiebesparing en duurzame energie enerzijds en concurrerende energieprijzen anderzijds daarbij wenselijk zijn. Deze uitgangspunten moeten in het energie- en klimaatbeleid, waaronder ETS, terugkomen. In dit verband zullen Partijen met elkaar in overleg treden over de gevolgen van de indirecte kosten van EU ETS voor de concurrentiepositie van de energie-intensieve industrie. Tevens zullen Partijen overleg voeren over de wijze waarop het principe van 'de vervuiler betaalt' voldoende kan worden geïmplementeerd in het beleidsinstrumentarium. Met gebruikmaking van de resultaten van het in 5.(c) genoemde onderzoek naar het fiscale milieu- en energie instrumentarium kan worden bevorderd dat de concurrentiepositie van energie-intensieve bedrijven wordt ondersteund door een efficiënter gebruik van energie, dan wel door energie zelf duurzaam op te wekken.

3: Inspireren en stimuleren van gehele markt

11. Partijen onderschrijven de noodzaak om kennis en informatie over duurzaamheidsinitiatieven en innovatie in het bedrijfsleven actief te delen en te verspreiden om zo anderen te inspireren tot verdere verduurzaming. Partijen nemen daartoe de volgende stappen:
 - a. Partijen zullen de resultaten van de Groene Groei Deal initiatieven in het bedrijfsleven inzichtelijk maken aan de relevante bedrijven en sectoren, met als doel de gehele markt te inspireren en mee te krijgen en nieuwe projecten te identificeren. Hiervoor zal onder andere gebruik gemaakt worden van een website die VNO-NCW en MKB Nederland mede hiervoor ontwikkelen.
 - b. Daarnaast zullen de relevante bewindspersonen uit het kabinet samen met de voorzitters van VNO-NCW, MKB Nederland, LTO Nederland, MVO Nederland en stichting Natuur&Milieu inspirerende duurzaamheidsinitiatieven bezoeken. Partijen bevorderen de organisatie van een Groene Groei Prijs aan initiatieven uit het bedrijfsleven. Stichting Natuur & Milieu zal hierbij het voortouw nemen. Een onafhankelijke deskundige jury geeft een oordeel over het duurzaamheidskarakter van een initiatief, waarbij innovativiteit en ondernemerschap een belangrijke rol spelen. De prijs zal uitgereikt worden bij een dergelijk bezoek.

12. De Rijksoverheid stelt MVO Nederland in staat om gedurende de periode 2012 t/m 2014 haar publiek-private rol op het gebied van kennis- en bewustwording en de uitvoering van het brancheprogramma te continueren. MVO Nederland is bereid om hierbij in overleg met Partijen aandacht te vragen voor de Groene Groei Deal en de kansen hiervan voor ondernemingen. Daarmee zal MVO Nederland bijdragen aan de brede toepassing van de Groene Groei Deal en daarmee de verduurzaming van onze economie.

4: Duurzaam en innovatiegericht inkopen door de Rijksoverheid

13. De Rijksoverheid wil het beleid voor duurzaam inkopen samen met het bedrijfsleven, vakorganisaties, andere overheden en maatschappelijke organisaties verder ontwikkelen. In juni 2011 hebben VNO-NCW, MKB Nederland, MVO-Nederland, De Groene Zaak en de NEVI een advies uitgebracht over hoe duurzaam inkopen kan worden verbeterd. Dit advies, vormt de leidraad voor de verdere ontwikkeling van het beleidsinstrument Duurzaam Inkopen en wordt in principe door de Rijksoverheid overgenomen, voor zover de maatregelen daarin ook juridisch uitvoerbaar zijn. Daartoe wordt op korte termijn een governance-structuur in het leven geroepen. De aanbevelingen uit het advies zijn te groeperen rond de volgende hoofdlijnen: het verbeteren van de aanbestedingspraktijk (waaronder het aanjagen van verduurzaming door innovatiegericht inkopen centraal te stellen), de verbetering van de inkoopcriteria naar doelniveau, een betere evaluatie en meer aandacht voor de internationale dimensie. Daarnaast zal ook de systematiek van de initiatieven ontwikkeld door het bedrijfsleven, zoals de CO₂ prestatieladder, worden betrokken bij de verder ontwikkeling. De verbetering van de inkoopcriteria van de productgroepen met de grootste milieu-impact is naar verwachting medio 2012 afgerond. Voor de overige productgroepen eind 2012. Eind 2011 worden er resultaten verwacht uit in te zetten acties rond de andere drie hoofdlijnen. Medio 2013 vindt een beoordeling plaats van de implementatie van de aanbevelingen en adviezen van het hierboven genoemde advies van juni 2011.
14. Voor innovatiegericht inkopen is het belangrijk om ruim voor het daadwerkelijke inkoopproces te starten met marktdialoog en -verkenningen. Dat geeft richting aan de investeringsagenda van overheid en bedrijfsleven. Een meeting point voor vraag en aanbod van duurzame innovaties wordt ingericht. De rijksoverheid heeft een dertigtal SBIR programma's gedaan, waarbij 370 contracten zijn gesloten met bedrijven die vaak een duidelijk duurzaamheidsprofiel hebben. De Rijksoverheid wil deze bedrijven graag helpen bij de marktintroduktie via het "meeting point duurzaam en innovatiegericht inkopen" en door proeftuinen in te richten om nieuwe producten te testen en ze een kans te geven. Daarnaast zullen marktontmoetingen worden georganiseerd.

5: Duurzaamheid als internationale kans

15. In een open economie als die van Nederland hoort bij groene economische groei ook het bevorderen van de export. Economische diplomatie kan Nederlandse bedrijven dan ook helpen in het betreden van deze markten. Omdat het bij duurzaamheid veelal nieuwe technologieën betreft, is ondersteuning vanuit het Rijk hier extra van belang. Partijen zullen daarom de komende jaren een aantal 'groene handelsmissies' ondersteunen, die specifiek gericht zijn op Nederlandse duurzame bedrijven met exportpotentieel naar een bepaalde regio.
16. Partijen onderschrijven dat door verschillende oorzaken de voorzieningszekerheid van grondstoffen onder druk staat. Voorzieningszekerheid van grondstoffen voor de Nederlandse economie is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de bedrijven zelf. Maar de overheid heeft een rol bij economische diplomatie op het terrein van geopolitieke en handelspolitieke kwesties. Dit betreft zowel het aangaan of versterken van bilaterale relaties met landen om grondstoffentoevoer of de levering van voor ons belangrijke halffabricaten veilig te stellen, als het in stand houden van het open handelssysteem, aangezien vrijhandel cruciaal is voor Nederland als doorvoerland. Hierin past ook dat de Rijksoverheid verdere invulling geeft aan haar ambitie zoals verwoord in het Regeerakkoord om te zorgen dat Nederland voor de voorziening van energie minder afhankelijk wordt van andere landen, hoge prijzen en vervuulende brandstoffen.

17. Voor de Rijksoverheid is dit aanleiding om naast bevordering van Europees beleid ter zake ook nationale beleidsvorming te stimuleren gericht op innovatie, verbeteren hergebruik en substitutie van grondstoffen. In de Grondstoffennotitie van het Kabinet van 15 juli 2011 wordt een drietal agenda's geschetst voor oplossingsrichtingen voor de problematiek van grondstoffenschaarste. Op basis van deze agenda's worden onder ander de volgende acties uitgevoerd:
 - a. Partijen zullen voor eind 2012 een gezamenlijk programma uitwerken voor uitvoering van de grondstoffennotitie. Het gaat hierbij voornamelijk om het gebruik van grondstoffen binnen de Nederlandse economie efficiënter en duurzamer te maken door grondstofketens te transformeren, marktwerking gericht op een duurzame grondstoffenzekerheid te bevorderen en processen en producten slimmer te ontwerpen (zoals cradle to cradle). Mogelijk zullen hiervoor enkele publiek-private samenwerkingsprojecten worden opgezet.
 - b. Partijen zullen gezamenlijk de Nederlandse ervaringen en 'best practices' bij het verduurzamen van handelsketens (bijvoorbeeld Initiatief Duurzame Handel, Ronde Tafels) delen en internationale verbreding (om te beginnen binnen de EU) hiervan stimuleren, waarbij Partijen zich waar nodig inzetten voor internationale afspraken en normstelling.
 - c. Het wegnemen van regels die onnodig belemmerend werken voor duurzaam grondstoffengebruik en -beheer.
 - d. Het bevorderen van grondstoffenrotondes waarbij via een ketenbenadering en het sluiten van kringlopen (her)gebruik van grondstoffen geoptimaliseerd wordt.
18. Partijen zullen in samenwerking met maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen bezien welke mogelijkheden er zijn om in kader van de groene groei deal nadere afspraken te maken op het gebied van biodiversiteit en ondernemen en de resultaten hiervan op 13 december 2011, als de Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen zijn advies aanbiedt, presenteren.
19. Partijen spreken af gezamenlijk na te gaan hoe de adviezen die de Taskforce Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen in december 2011 uitbrengt een vervolg kunnen krijgen. Daarbij is de intentie dat het Platform Biodiversiteit en bedrijfsleven de activiteiten van de Taskforce na december 2011 een vervolg geeft in het kader van een publiek-privaat partnerschap.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

VNO-NCW
Mr.B.E.M.Wientjes, voorzitter

MKB-Nederland
J.H.A.S. Biesheuvel, voorzitter

LTO Nederland
A.J. Maat

Stichting Natuur & Milieu
T. Wagenaar

Stichting Natuur- en Milieufederaties
J. Hogenboom

MVO Nederland
L.W. Lageweg, directeur

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Bijlage I Duurzaamheidsinitiatieven

Het ministerie van EL&I informeert de Tweede Kamer over de eerste ronde concrete deals die worden afgesloten tegelijk met deze Groene Groei Deal.

Deze bijlage I bevat een lijst met onder meer de Green Deals van bedrijven en sectoren waarmee gestart zal worden.

	Partijen	Onderwerp
2.	Agro-papier-chemie platform i.s.m. VNCI	Biomassastromen
3.	AkZONobel en Nyrstar	Duurzame energieproductie
4.	Amsterdam International Fashion Week	Duurzame creatieve industrie
5.	ANWB, RAI/BOVAG, NVB, SN&M, TU Eindhoven, VNA, en anderen	Koepeldeal Elektrisch Vervoer
6.	Branchevereniging Breken en Sorteren (BRBS)	Energiebesparing afvalverwerking
7.	De Groene Poort	Energieverduurzaming glastuinbouw
8.	De Groene Zaak	Verduurzaming bedrijfsleven
9.	Kruideniergroep	Grondstoffen en energie meenemen bij investeringsbeslissingen
10.	De Meerlanden en SGN	Restwarmte en CO ₂ glastuinbouw
11.	Desso en Van Gansewinkel	Duurzame verwerking tapijstroom
12.	Nederlandse Energie Coöperatie (de Windcentrale)	Windenergie
13.	Essent, Friesland Campina, Nederlandse Groen Gas Maatschappij	Biogas: kleinschalige vergisting bij zuivelbedrijven
14.	Essent ism Van Gansewinkel, Den Ouden, WUR, Control Union	Bio-energie
15.	EYE Film, Strawberry Earth, Film Start nl.	Duurzame filmproducties
16.	Federatie e-Decentraal	Decentrale duurzame energieopwekking
17.	GEO power	Diepe aardwarmte
18.	Holland Financial Center	Groene investeringsmaatschappij
19.	Green Energy Technologies en LTO	Vergisting
20.	Holland Solar	Zonne-energie
21.	Huntsman Holland	Energiebesparing krakers
22.	Elektrisch vervoer New Motion	Verschillende deals rond elektrisch rijden, focusgebieden Brabant, Friesland, Rotterdam, alsmede deal over infrastructuur elektrisch vervoer
23.	Eneco, Jaap Eden IJsbanen en diverse partners	Bio-WKK, restwarmtebenutting
24.	Kennisinstellingen en bedrijven	Onderzoek
25.	KLM	Biokerosine, catering restafvalverwerking
26.	Koppert Cress	Warmte koudeopslag
27.	Kwekerij 't Voske	Duurzame warmte uit biomassa
28.	Milgro	Gescheiden inzamelen afval
29.	MKB-Nederland	Energiebesparing MKB.
30.	MVO Nederland en partners betonketen	CO ₂ -reductie betonketen
31.	Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA)	Windenergie op zee
32.	NZO en LTO	Energieneutrale zuivelketen
33.	Platform Groen Gas en stichting Groen Gas	Groen Gas
34.	Platform microbiologie	Ontwikkeling duurzame producten afvalverwerking, gezondheid, voeding en energie
35.	Cosun	Duurzame energie en grondstoffen
36.	Shell B.V.	Warmtebenutting en ontzwalling

37.	RECRON en Stichting Innovatie Recreatie & Ruimte	Natuurlijk kapitaal
38.	Stichting Natuur & Milieu	Smart community, energiebesparing gebouwde omgeving
39.	Sublean	4-D oppervlakteontwikkeling
40.	Tata Steel	Energiebesparing
41.	Productschap Westland, LTO Westland, gemeente Westland	Biobased park, verwerking restafval en GFT
42.	HarvestaGG (Energy Farm Swifterbant)	Grasraffinage
43.	Vacumetal en BreedofBuilds	Restwarmtebenutting
44.	VNMI industrie, AvNG en andere bedrijven	Energiebesparing
45.	Byosis Group	Biogasproductie via anaërobe vergisting

Deze Green Deals zijn afgesloten onder de volgende overwegingen:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.

Bijlage II Routekaarten

	MEE Sector	Routekaarttraject	Formele einddatum
1	Chemische industrie (MJA3 en MEE)*	Fase 1 goedgekeurd	30-06-`12
2	Glasindustrie	Volledig	30-06-`12
3	Metallurgische Industrie incl Staal en Gieterijen*	Volledig	afgerond
4	Papierindustrie**	Volledig	31-12-`12
5	Raffinaderijen	Mogelijk	
6	Suikerindustrie	Mogelijk	

	MJA3 Sector	Routekaarttraject	Formele einddatum
7	Aardappelverwerkende industrie	Deeltraject	31-12-`11
	Chemische industrie (MJA3 en MEE)*	Fase 1 goedgekeurd	30-06-`12
8	Fijn- & Grofkeramische industrie	Volledig	31-12-`11
9	Groente- en fruitverwerkende industrie	Volledig	31-12-`11
10	ICT sector	Volledig	31-03-`12
11	Koffiebranderijen	Deeltraject	31-12-`11
12	Margarine Vetten Oliën sector	Volledig	31-12-`11
	Metallurgische Industrie incl Staal en Gieterijen*	Volledig	afgerond
13	Overige Industrie – High tech bedrijven***	Deeltraject	afgerond
14	Rubber-, lijm & kunststofindustrie	Volledig	31-12-`11
15	Tapijtindustrie	Volledig	31-12-`11
16	Textielservice bedrijven	Volledig	31-12-`11
17	Textielindustrie	Volledig	31-12-`11
18	Universitair Medische Centra	Volledig	31-03-`12
19	Vleesverwerkende industrie	Volledig	31-12-`11
20	Zuivelindustrie	Volledig	afgerond
21	Afvalwaterzuivering	Volledig	31-12-`11

* Het gaat hier om één traject voor zowel MJA3 als MEE bedrijven.

** De papier- en kartonindustrie stelt een vijftal thematische routekaarten op die gefinancierd zijn uit de Innovatieagenda Energie.

*** High Tech bedrijven uit de Overige Industrie hebben een traject onder de naam FME Duurzaamheidskompas High Tech Ketens doorlopen.